

Hemşirelik Öğrencilerinin Koronavirüs Korkusu ile Bakım Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Tanımlayıcı Bir Araştırma

Investigation of the Effect of Nursing Students' Fear of Coronavirus on Care Behaviors: A Descriptive Study

^{ID} Selin KESKİN KIZILTEPE^a, ^{ID} Şerife YILMAZ^b

^aDüzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Hemşirelik Esasları ABD, Düzce, Türkiye

^bDüzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Hemşirelik Tarihi ve Etik ABD, Düzce, Türkiye

ÖZET Amaç: Bu çalışmada, pandemi döneminde klinik uygulamaya çıkan son sınıf hemşirelik öğrencilerinin yaşadıkları koronavirüs korkusu ile bakım davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. **Gereç ve Yöntemler:** Araştırma, tanımlayıcı-ilişkili arayıcı tipte yapılmıştır. Araştırma, 15.02.2021-15.03.2021 tarihleri arasında, genel uygulama dersi kapsamında en az 1 yarıyıl klinik uygulamaya yapan, araştırmaya katılmaya gönüllü olan 70 hemşirelik son sınıf öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya ilişkin veriler; sosyodemografik soru formu, "Koronavirüs Korkusu Ölçeği" ve "Bakım Davranışları Ölçeği-24" ile çevrim içi ortamda e-posta/mesaj yolu ile toplanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler, SPSS 21 paket programı kullanılarak analiz edilmiş, parametrik ve nonparametrik testler kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkinin belirlenmesinde Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. **Bulgular:** Öğrencilerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği toplam puan ortalamaları 17,34±5,77'dir. Öğrencilerin Bakım Davranışları Ölçeği-24 toplam puan ortalamaları 5,15±0,62 olup, güvence alt boyutundan 5,23±0,65, bilgi ve beceri alt boyutundan 5,06±0,74, saygılı olma alt boyutundan 5,18±0,69, bağlılık alt boyutundan 5,05±0,69 puan aldıkları belirlenmiştir. Koronavirüs Korkusu Ölçeği ile Bakım Davranışları Ölçeği-24 toplam ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. **Sonuç:** Çalışmamızda, hemşirelik öğrencilerinin koronavirüs korku düzeyinin orta düzeyde olduğu ve bu durumun bakım davranışlarını etkilemediği bulunmuştur. Bu süreçte, öğrencilerin bakım davranışlarına ilişkin farkındalık kazanmaları, pandemi döneminde klinik uygulama ortamlarının desteklenmesi, klinikte yer alan hemşirelik öğrencilerinin bakım davranışlarının nasıl etkilendiğine yönelik farklı örneklem gruplarında ve farklı yöntemlerle çalışmalar yapılarak, sorunların ortaya çıkarılması, tanımlanması, çözüme ilişkin baş etme stratejilerinin eğitim programları içerisinde entegre edilmesi önerilmektedir.

ABSTRACT Objective: In this study, it was aimed to examine the relationship between the fear of coronavirus and care behaviors experienced by senior nursing students who had clinical practice during the pandemic period. **Material and Methods:** The study was performed as descriptive and correlational. The research was carried out with 70 senior nursing students who volunteered to participate in the study and had clinical practice for at least one semester within the scope of the general practice course between 15.02.2021 and 15.03.2021. The data related to the study were collected online using a socio-demographic questionnaire, "Coronavirus Fear Scale", and "Care Behaviors Scale-24" via e-mail/message. The data obtained in the study were analyzed using the SPSS 21 package program, and parametric and non-parametric tests were used. Spearman correlation analysis was used to determine the relationship between the scales. **Results:** The students' mean score on the Coronavirus Fear Scale was 17.34±5.77. The mean of total score of Students' Caring Behaviors Scale-24 was 5.15±0.62, and it was determined that they got 5.23±0.65 points from the assurance sub-dimension, 5.06±0.74 points from the knowledge and skills sub-dimension, 5.18±0.69 points from the respect sub-dimension, and 5.05±0.69 points from the commitment sub-dimension. A statistically significant relationship was not found between the Coronavirus Fear Scale and the Care Behaviors Scale-24 total and subgroup scores. **Conclusion:** In our study, it was found that nursing students had a moderate level of COVID-19 fear and this did not affect their care behavior. In this process, it is necessary for students to obtain awareness about their care behaviours, to support clinical practice environments during the pandemic, to reveal and define the problems and integrate the coping strategies related to the solution into the education programs. And also it is recommended to conduct studies in different sample groups and with different methods on how the care behaviours of nursing students in the clinic.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik bakımı; COVID-19; hemşirelik öğrencileri; korku

Keywords: Nursing care; COVID-19; nursing students; fear

Correspondence: Şerife YILMAZ

Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Hemşirelik Tarihi ve Etik ABD, Düzce, Türkiye

E-mail: serifeyilmaz83@gmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences.

Received: 13 May 2021

Received in revised form: 20 Aug 2021

Accepted: 13 Sep 2021

Available online: 17 Sep 2021

2146-8893 / Copyright © 2022 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Yeni koronavirüs hastalığı-2019 [coronavirus disease-2019 (COVID-19)], kısa zamanda tüm dünyayı etkileyerek, küresel bir salgın olarak nitelendirilmiştir. Dünya Sağlık Örgütü'nün 6 Nisan 2021'de yayınladığı rapora göre dünyada 131.309.792 doğrulanmış vaka ve 2.854.276 ölüm bildirilmektedir.¹ Virüsün bulaşma hızının oldukça yüksek olması, hastalığa yönelik alınacak bireysel önlemlerin yanı sıra ulusal ve uluslararası düzeyde önlemler alınmasını gerekli kılmıştır. Bu doğrultuda, ülkemizde toplum sağlığının korunması ve sürdürülmesi amacıyla başta sağlık olmak üzere eğitim, ekonomi, sosyal alanlar üzerinde önemli değişimler yapılmıştır.² Bu süreçte, eğitim alanında okullar ve üniversiteler kapatılmış, Yüksek Öğretim Kurulu tarafından üniversitelerde eğitim-öğretimin uzaktan sürdürülmesi yönünde bir düzenleme yapılmıştır.^{3,4} Bu kararlar birlikte sağlık bilimleri ve tıp fakültesi gibi uygulamaya dayalı programlarda öğrenim gören son sınıf öğrencilerinin uygulamalarının uzaktan eğitimle gerçekleştirilebileceği ya da mevcut durumun değerlendirilerek yüz yüze de yapılabileceği kararı alınmıştır.⁵

Pandemi süreci, sağlık çalışanlarını fiziksel ve psikolojik açıdan olumsuz etkilemiştir.⁶⁻⁸ Bu süreçte koronavirüs ile mücadelede ön saflarda yer alan hemşirelerin stres, kaygı, depresyon, uyku kalitesinde azalma, iş doyumunda azalma gibi sorunlar yaşadıkları çalışmalarla ortaya koyulmuştur.^{6,9-11} Bununla birlikte enfekte olma korkusu ve diğerlerini enfekte etme korkusu yaşadıkları ve bu durumun bakım davranışlarını etkilediği bildirilmiştir.^{6,9} Hemşireler, pandemi döneminde uzun çalışma saatleri, artan iş yükü, koruyucu ekipman eksikliği, değişen tedavi protokolleri, sıkı enfeksiyon önlemleri gibi tüm olumsuz durumlara rağmen nitelikli hemşirelik bakımını gerçekleştirmeye çalışmışlardır.¹²⁻¹⁴ İntörlük uygulamasına çıkan hemşirelik öğrencileri, içinde buldukları sağlık bakım ortamlarında koronavirüs şüphesi olan veya pozitif olan hastalara birebir hemşirelik bakımı vererek, sürecin içerisinde hemşireler ile birlikte yer almışlardır.¹⁴ Bu noktadan hareketle çalışmamızda, pandemi döneminde klinik uygulamaya çıkan son sınıf hemşirelik öğrencilerinin yaşadıkları koronavirüs korkusunun bakım davranışlarına etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmada, pandemi döneminde klinik uygulamaya çıkan son sınıf hemşirelik öğrencilerinin yaşadıkları koronavirüs korkusu ile bakım davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN TİPİ

Araştırma, tanımlayıcı-ilişki arayıcı desende planlanmıştır.

ÖRNEKLEM SEÇİMİ VE ÖZELLİKLERİ

Araştırma, 15.02.2021-15.03.2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırma evrenini, Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde 2020-2021 güz yarıyılında öğrenim gören genel uygulama dersi almış ve en az 1 yarıyıl klinik uygulamaya çıkan 4. sınıf hemşirelik öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmeyip, ilgili dersi alan son sınıfta olan ve çalışmaya katılmayı kabul eden öğrenciler araştırmaya alınmıştır. Çalışma, genel uygulama dersi kapsamında en az 1 yarıyıl klinik uygulama yapan 85 öğrenci arasından, çalışmaya katılmaya gönüllü ve veri toplama formlarını eksiksiz dolduran 70 öğrenci ile tamamlanmıştır. Araştırmaya katılım oranı %82,4'tür. Genel uygulama dersi kapsamında, klinik uygulama yapan öğrenciler kliniklerde hemşirelerle birlikte hemşirelik bakımına aktif olarak katılmışlardır. Bu araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

- Genel uygulamaya çıkan son sınıf hemşirelik öğrencilerinin koronavirüs korkusu ne düzeydedir?

- Genel uygulamaya çıkan son sınıf hemşirelik öğrencilerinin bakım davranışları ne düzeydedir?

- Genel uygulamaya çıkan son sınıf hemşirelik öğrencilerinin koronavirüs korkusu ve bakım davranışları arasında bir ilişki var mıdır?

VERİLERİN TOPLANMASI

Veriler, öğrencilerin sosyodemografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan sosyodemografik soru formu, öğrencilerin koronavirüs korku düzeyini belirlemek için kullanılan "Koronavirüs Korkusu Ölçeği", bakım davranışları

düzenini belirlemek amacıyla kullanılan “Bakım Davranışları Ölçeği-24” (BDÖ-24) ölçekleri ile toplanmıştır. Öğrenciler, çalışma hakkında bilgilendirilerek onamları alınmıştır. Veri toplama formları, öğrencilere internet ortamında e-posta ve mesaj yolu ile ulaştırılmıştır.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Sosyodemografik Soru Formu

Bu formda, öğrencilerin sosyodemografik özelliklerini içeren sorular (yaş, cinsiyet, en son mezun olduğu okul, kronik hastalık varlığı, ailede kronik hastalık varlığı, COVID-19’a yakalanma durumu, aile üyelerinin/birlikte kaldığı kişilerin COVID-19’a yakalanma durumu, yaşadığı yer ve birlikte yaşadığı kişiler, uygulama sürecinde COVID-19 tanısı alıp almadığı, COVID-19 hastasına bakım verme durumu) ve COVID-19’a yönelik toplam 11 sorudan oluşmaktadır. Bu sorulara ek olarak, pandemi sürecinin hemşirelik bakımını nasıl etkilediğine ilişkin gözlem ve yorumlarını ortaya çıkarmak amacıyla 2 adet açık uçlu soru sorulmuştur.

KORONAVİRÜS KORKUSU ÖLÇEĞİ

Koronavirüs Korkusu Ölçeği, Ahorsu ve ark. tarafından geliştirilmiş, Satıcı ve ark. tarafından Türkçe geçerlik ve güvenilirliği yapılmıştır.^{15,16} Ölçek, 5’li Likert tipinde ve koronavirüs korkusuyla ilişkili 7 sorudan oluşmaktadır. Ölçekte tüm maddeler pozitif puanlanmakta olup, ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 7, en yüksek puan 35’tir. Ölçekten alınan yüksek puan bireyin yaşadığı COVID-19 korkusu düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışmasında, Cronbach alfa değeri 0,82 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada, ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,88 olarak belirlenmiştir.

BAKIM DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİ-24

Wu ve ark. tarafından geliştirilmiş BDÖ-24’ün Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Kurşun ve Kanan tarafından yapılmıştır.^{17,18} Yirmi dört maddeden oluşan BDÖ, 6’lı Likert tipi derecelendirmeye sahip olup, 4 alt boyuttan oluşmaktadır (güvence, bilgi-beceri, saygılı olma, bağlılık). Toplam ölçek puanı tüm maddelerin puanlarının toplanarak 24’e

bölünmesi, alt boyut puanları ise alt boyutu oluşturan madde sayısına bölünerek elde edilmektedir. Ölçek toplam puanı ve alt boyut puanı arttıkça hemşirelerin bakım kalitesini algılama düzeyleri artmaktadır. Ölçeğin Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışmasında Cronbach alfa değeri 0,93 olarak bulunmuştur. Çalışmamızda, ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,96 olarak belirlenmiştir.

İSTATİSTİKSEL ANALİZ

Elde edilen veriler, SPSS 21 paket programı kullanılarak analiz edilmiş; veriler frekans, yüzde, ortalama-standart sapma, ortanca olarak sunulmuştur. Ölçek toplam puanları ile öğrencilerin sosyodemografik özellikleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla parametrik verilerde bağımsız gruplarda t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA); parametrik olmayan verilerde Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkinin belirlenmesinde Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. Önemlilik düzeyi $p \leq 0,05$ olarak alınmıştır.

ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ

Araştırma için Düzce Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan (Tarih: 16.02.2021, No: 2021/43) etik kurul izni; çalışmanın yapıldığı Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölüm Başkanlığından (49614562-605.01-16296) çalışma izni alınmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklere ilişkin ölçek sahiplerinden gerekli izinler alınmıştır. Veri toplama süreci gönüllülük esasına göre yürütülmüştür. Çalışma, Helsinki Deklarasyonu Prensipleri’ne uygun olarak yapılmıştır.

BULGULAR

Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir. Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine bakıldığında; yaş ortalamalarının $22 \pm 1,26$ olduğu, %81,4’ünün kadın olduğu, %40’ının pandemi sürecinde yurtdışı kaldığı, %51,4’ünün ailesi ile birlikte yaşadığı, %45,7’sinin arkadaşları ile yaşadığı, %88,6’sında herhangi bir kronik hastalık bulunmadığı, %65,7’sinin koronavirüs pozitif biriyle temas ettiği, %82,9’unun yakınlarından birinin koronavirüs

TABLO 1: Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri (n=70).

Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri	n	%
Yaş grupları (22±1,26)		
18-22 yaş arası	52	74,3
23-27 yaş arası	18	25,7
Cinsiyet		
Kadın	57	81,4
Erkek	13	18,6
Mezun olunan lise		
Sağlık meslek lisesi	3	4,3
Diğer liseler	67	95,7
Yaşanılan yer		
Ev	42	60,0
Yurt	28	40,0
Birlikte yaşanan kişiler		
Aile	36	51,4
Arkadaş	31	45,7
Yalnız	2	2,9
Kendisinde kronik hastalık bulunma durumu		
Evet	8	11,4
Hayır	62	88,6
Birinci derece yakınında kronik hastalık bulunma durumu		
Evet	39	55,7
Hayır	31	44,3
Uygulama sürecinde koronavirus tanısı alma durumu		
Evet	8	11,4
Hayır	62	88,6
Kendisinde kronik hastalık bulunma durumu		
Evet	8	11,4
Hayır	62	88,6
Koronavirus pozitif biriyle temas etme durumu		
Evet	46	65,7
Hayır	24	34,3
Yakınlarından birinin koronavirus pozitif olma durumu		
Evet	58	82,9
Hayır	12	17,1
Toplam	70	100

hastalığını geçirdiği bulunmuştur (Tablo 1). Öğrencilerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği toplam puan ortalamaları $17,34 \pm 5,77$ 'dir. Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ile karşılaştırıldığında, ailede kronik hastalık bulunma durumu ile Koronavirüs Korkusu Ölçeği toplam puanının istatistiksel olarak farklılık gösterdiği saptanmıştır ($p \leq 0,05$). Diğer değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Tablo 2).

Öğrencilerin BDÖ-24 toplam puan ortalamaları $5,15 \pm 0,62$ 'dir. Ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanlar incelendiğinde; güvence alt boyutundan $5,23 \pm 0,65$, bilgi ve beceri alt boyutundan $5,06 \pm 0,74$, saygılı olma alt boyutundan $5,18 \pm 0,69$, bağlılık alt boyutundan $5,05 \pm 0,69$ puan aldıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ile BDÖ-24 toplam puanı ve alt boyutlarından alınan toplam puanlar karşılaştırılmıştır (Tablo 3). BDÖ-24 toplam puanının öğrencilerin yaş ve birlikte yaşanan kişi durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Öğrencilerin BDÖ-24 ölçeğinin alt boyutlarından "saygılı olma" boyutundan aldıkları toplam puan ile yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır (Tablo 3).

Koronavirüs Korkusu Ölçeği ve BDÖ-24 arasındaki ilişki Tablo 4'te sunulmuştur. Koronavirüs Korkusu Ölçeği ile BDÖ-24 toplam ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Tablo 4).

Öğrencilere pandemi sürecinin hemşirelik bakımını nasıl etkilediğine ilişkin olumlu ve olumsuz görüşleri sorulmuştur. Öğrencilerin hemşirelik bakımına ilişkin görüşleri Tablo 5'te sunulmuştur.

Bu kapsamda öğrencilerin cevapları incelendiğinde; öğrencilerin birçoğu pandemi sürecinin hemşirelik bakımını olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Öğrenciler, hemşirelerin hasta olma korkusu/kaygısı yaşadıklarını, bu nedenle hasta odasına girmek istemediklerini, koruyucu ekipmanla çalışma zorunluluğu nedeniyle hastayla iletişimin sınırlandığını, hastalarla daha az vakit geçirdiklerini, hasta ile daha az temas etmeye özen gösterdiklerini ve hastalara sunulan bakım hizmetinin ciddi anlamda kesintiye uğradığını, bakım kalitesinin azaldığını belirtmişlerdir. Ayrıca pandemi sürecinin hemşirelik bakımını etkilemediğini, normal süreçteki benzer şekilde devam ettiğini ifade eden öğrencilerle birlikte, bu dönemde hijyen koşullarının en üst düzeyde sağlanarak hemşirelik bakımının daha dikkatli yapıldığını ifade eden öğrenciler de bulunmaktadır. Öğrenciler, bakım verici rolünde yaşanan bu aşamaların büyük bir kısmının ise hemşirelerin kontrolü dışında yaşanan yetersizlikler nedeniyle olduğunu, bir kısmının ise bireysel nedenlerden kay-

TABLO 2: Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ile Koronavirüs Korkusu Ölçeği toplam puanlarının karşılaştırılması.

Sosyodemografik değişkenler	Ortalama±SD	Test değeri
Yaş		
18-22 yaş arası	17,17±5,43	t=-0,416
23-27 yaş arası	17,83±6,80	p=0,67
*Cinsiyet		
Kadın	17,49±5,69	t=0,448
Erkek	16,69±6,30	p=0,65
*Pandemi sürecinde yaşanan yer		
Ev	17,50±6,03	t=0,277
Yurt	17,11±5,47	p=0,78
*Birlikte yaşanan kişi		
Aile	17,50±4,95	t=0,066
Arkadaş	17,41±6,74	p=0,94
*Kronik hastalık bulunma durumu		
Evet	16,13±4,73	t=0,631
Hayır	17,50±5,91	p=0,53
*Ailede kronik hastalık bulunma durumu		
Evet	18,46±6,52	t=1,934
Hayır	15,94±4,37	p=0,05
*Uygulama sürecinizde koronavirüs tanısı alma durumu		
Evet	18,50±8,42	t=0,600
Hayır	17,19±5,42	p=0,55
*Koronavirüs pozitif biriyle temas etme/bakım verme durumu		
Evet	16,85±6,18	t=-0,994
Hayır	18,29±4,88	p=0,32
*Yakınlarından birinin koronavirüs tanısı alma durumu		
Evet	16,84±5,85	t=-1,605
Hayır	19,75±4,92	p=0,11
**Klinik uygulama sürecinde verilen hemşirelik bakımını yeterli bulma durumu		
Evet	16,70±4,76	p=0,520
Hayır	19,57±8,36	F=0,66
Kısmen	17,33±5,85	

*Independent sample t-test; **One-way ANOVA; SD: Standart deviasyon.

naklandığını belirtmişlerdir. Hemşirelik bakımını olumsuz etkileyen faktörler öğrencilerin cevaplarına göre pandemi sürecinde artan iş yükü, yoğun çalışma temposu, hemşire sayısının azalması, hastalara ayrılan sürenin azalması, koruyucu ekipmanla çalışma zorluğu, hemşirelerin hasta olma korkusu, ailelerine, yakınlarına ya da bakım verdiği diğer hastalara hastalığı bulaştırma korkusu, hastaların bulaş korkusu ile sağlık çalışanlarından uzak durmak istemeleridir.

TARTIŞMA

Bu çalışmada, pandemi sürecinde klinik uygulamaya çıkmış olan hemşirelik son sınıf öğrencilerinin koronavirüs korkusunun bakım davranışlarına etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda öğrencilerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği toplam puan ortalamaları 17,34±5,77 olarak bulunmuştur. Literatürde, üniversite öğrencilerinin koronavirüs korkusuna ilişkin yapılan çalışmalara

TABLO 3: Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ile BDÖ-24 ve alt boyutlarının karşılaştırılması.

Değişkenler	BDÖ-24 toplam puan		Güvence		Bilgi-Beceri		Saygılı olma		Bağlılık	
	Ortalama±D	Medyan (minimum-maksimum)	Ortalama±D	Medyan (minimum-maksimum)	Ortalama±D	Medyan (minimum-maksimum)	Ortalama±D	Medyan (minimum-maksimum)	Ortalama±D	Medyan (minimum-maksimum)
Yaş	18-22 yaş arası	5,23±0,55	5,50 (4,00-6,00)	5,20 (3,40-6,00)	5,50 (3,17-6,00)	5,00 (3,00-6,00)	5,50 (3,17-6,00)	5,00 (3,40-6,00)	5,00 (3,00-6,00)	5,00 (3,40-6,00)
	23-27 yaş arası	4,90±0,74	4,88 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)	4,70 (3,00-5,80)	4,70 (3,00-5,80)	4,70 (3,00-5,80)
Cinsiyet	Kadın	5,12±0,63	5,38 (3,00-6,00)	5,20 (3,00-6,00)	5,33 (3,00-6,00)	5,33 (3,00-6,00)	5,33 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)
	Erkek	5,24±0,57	5,50 (4,25-6,00)	5,20 (3,20-6,00)	5,67 (4,50-6,00)	5,67 (4,50-6,00)	5,67 (4,50-6,00)	4,80 (4,40-6,00)	4,80 (4,40-6,00)	4,80 (4,40-6,00)
Pandemi sürecinde yaşanan yer	Ev	5,08±0,67	5,38 (3,00-6,00)	5,10 (3,00-6,00)	5,25 (3,00-6,00)	5,25 (3,00-6,00)	5,25 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)
	Yurt	5,25±0,52	5,44 (4,25-6,00)	5,40 (3,60-6,00)	5,42 (4,33-6,00)	5,42 (4,33-6,00)	5,42 (4,33-6,00)	5,00 (3,80-6,00)	5,00 (3,80-6,00)	5,00 (3,80-6,00)
Birlikte yaşanan kişi	Aile	5,29±0,48	5,50 (4,00-6,00)	5,20 (3,40-6,00)	5,50 (4,00-6,00)	5,50 (4,00-6,00)	5,50 (4,00-6,00)	5,10 (3,80-6,00)	5,10 (3,80-6,00)	5,10 (3,80-6,00)
	Arkadaş	4,99±0,74	4,94 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)	4,80 (3,00-6,00)	4,80 (3,00-6,00)	4,80 (3,00-6,00)
Kronik hastalık bulunma durumu	Evet	5,16±0,51	5,50 (4,25-6,00)	5,10 (4,40-5,80)	5,42 (4,00-5,83)	5,42 (4,00-5,83)	5,42 (4,00-5,83)	4,90 (3,80-5,80)	4,90 (3,80-5,80)	4,90 (3,80-5,80)
	Hayır	5,14±0,64	5,38 (3,00-6,00)	5,20 (3,00-6,00)	5,33 (3,00-6,00)	5,33 (3,00-6,00)	5,33 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)
Ailede kronik hastalık bulunma durumu	Evet	5,06±0,68	5,13 (3,00-6,00)	5,20 (3,00-6,00)	5,17 (3,00-6,00)	5,17 (3,00-6,00)	5,17 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)
	Hayır	5,25±0,53	5,50 (4,00-6,00)	5,20 (3,20-6,00)	5,50 (4,00-6,00)	5,50 (4,00-6,00)	5,50 (4,00-6,00)	5,00 (4,00-6,00)	5,00 (4,00-6,00)	5,00 (4,00-6,00)
Uygulama sürecinde koronavirus tanısı alma durumu	Evet	4,90±0,93	5,31 (3,00-6,00)	5,10 (3,00-6,00)	5,33 (3,5-5,83)	5,33 (3,5-5,83)	5,33 (3,5-5,83)	5,00 (3,00-5,80)	5,00 (3,00-5,80)	5,00 (3,00-5,80)
	Hayır	5,18±0,57	5,38 (4,00-6,00)	5,20 (3,20-6,00)	5,33 (3,17-6,00)	5,33 (3,17-6,00)	5,33 (3,17-6,00)	5,00 (3,40-6,00)	5,00 (3,40-6,00)	5,00 (3,40-6,00)
Koronavirus pozitif biriyle temas etme/bakım verme durumu	Evet	5,17±0,67	5,50 (3,00-6,00)	5,20 (3,00-6,00)	5,33 (3,00-6,00)	5,33 (3,00-6,00)	5,33 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)
	Hayır	5,10±0,53	5,31 (4,00-6,00)	5,20 (3,20-6,00)	5,25 (4,00-6,00)	5,25 (4,00-6,00)	5,25 (4,00-6,00)	4,80 (4,00-6,00)	4,80 (4,00-6,00)	4,80 (4,00-6,00)
Yakınından birinin koronavirus tanısı alma durumu	Evet	5,16±0,61	5,44 (3,00-6,00)	5,20 (3,00-6,00)	5,33 (3,00-6,00)	5,33 (3,00-6,00)	5,33 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)	5,00 (3,00-6,00)
	Hayır	5,06±0,70	5,38 (4,00-5,88)	5,00 (3,60-6,00)	5,25 (4,00-6,00)	5,25 (4,00-6,00)	5,25 (4,00-6,00)	5,10 (3,80-6,00)	5,10 (3,80-6,00)	5,10 (3,80-6,00)
****Klinik uygulama sürecinde verilen hemşirelik bakımını yeterli bulma durumu	Evet	5,20±0,56	5,38 (4,25-6,00)	5,40 (3,20-6,00)	5,17 (3,17-6,00)	5,17 (3,17-6,00)	5,17 (3,17-6,00)	5,00 (3,40-6,00)	5,00 (3,40-6,00)	5,00 (3,40-6,00)
	Hayır	4,68±0,94	4,75 (3,00-6,00)	4,80 (3,60-6,00)	4,50 (3,00-6,00)	4,50 (3,00-6,00)	4,50 (3,00-6,00)	4,60 (3,00-6,00)	4,60 (3,00-6,00)	4,60 (3,00-6,00)
Kısmen	Kısmen	5,19±0,57	5,50 (4,00-6,00)	5,00 (3,40-6,00)	5,42 (4,00-6,00)	5,42 (4,00-6,00)	5,42 (4,00-6,00)	5,00 (3,80-6,00)	5,00 (3,80-6,00)	5,00 (3,80-6,00)
		p=0,10**	p=0,39****	p=0,27****	p=0,16****	p=0,16****	p=0,16****	p=0,12****	p=0,12****	p=0,12****

*t: Independent samples t-test; **F: One-way ANOVA; ***U: Mann-Whitney U; ****X²: Kruskal-Wallis testi; BDÖ-24: Bakım Davranışları Ölçeği-24; SD: Standart deviasyon.

TABLO 4: Koronavirüs Korkusu Ölçeği ve BDÖ-24 ve alt boyutlarının ilişkisi.

		BDÖ-24 toplam puan	Güvence	Bilgi ve beceri	Saygılı olma	Bağlılık
Koronavirüs Korkusu Ölçeği toplam puanı	r değeri	0,046	-0,024	-0,012	0,025	0,072
	p değeri	0,70	0,84	0,92	0,83	0,55

r: Spearman korelasyon katsayısı p<0,05; BDÖ: Bakım Davranışları Ölçeği-24.

TABLO 5: Hemşirelik öğrencilerinin pandemi döneminde hemşirelik bakımına ilişkin görüşleri (n=70).

Hemşirelik bakımına ilişkin olumlu görüşler	n*	%
Hijyenik uygulamalara verilen önemin artması	11	16
Daha dikkatli bakım verilmesi	10	14
Hemşirelik bakımının öneminin artması	4	6
Pandemi sürecinin hemşirelik bakımını etkilememesi, normal süreçlerine benzer şekilde devam etmesi	3	4
Bakım verici sorumluluklarını kısa zamanda yeni koşullara göre revize edebilme	1	2
Hemşirelik bakımına ilişkin olumsuz görüşler		
Sunulan bakımın yetersiz ve niteliksiz olması/bakım kalitesinin azalması	23	33
Hastalara ayrılan sürenin azalması ve daha az vakit geçirilmesi	12	17
Koruyucu ekipmanla çalışma zorunluluğu nedeniyle hasta ile iletişimin sınırlanması	10	14
Hasta/hasta yakını ile yakın temasta bulunmaktan kaçınma	8	12
Hastaya korkarak yaklaşma	7	10
COVID-19 korkusu nedeniyle hasta odasına girmekten kaçınma	6	9
COVID-19 kaygısıyla bakım vermektan kaçınma ve tedirgin olma	4	6
COVID-19 bulaştırma/taşıyıcı olma endişesi nedeniyle hasta odasına girmekten kaçınma	4	6

*Birden fazla yanıt verilmiştir.

bakıldığında; öğrencilerin bu dönemde yoğun stres, kaygı ve korku yaşadıkları bildirilmiştir.¹⁹⁻²¹ Hemşirelik öğrencileri ile COVID-19'a yönelik yapılan nicel çalışmalarda öğrencilerin psikolojik olarak etkilendikleri, bu durumun öz bakım uygulamalarına ve uyku kalitesine olumsuz olarak yansıdığı, yaşadıkları kaygı ve anksiyete düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır.²²⁻²⁴ Medina Fernández ve ark.nın 771 hemşirelik öğrencisi ile yürütmüş olduğu bir çalışmada, öğrencilerin koronavirüs korku düzeyleri yüksek olarak bulunmuş, cinsiyet ve eğitim alma durumunun Koronavirüs Korkusu Ölçeği'nden aldıkları toplam puanlar üzerinde etkili olduğu bulunmuştur.²⁵ Bu ölçeğin kullanıldığı bir başka çalışmada, ölçek toplam puanının yaş, cinsiyet, sınıf, sigara içme durumu gibi değişkenlerden etkilendiği bulunmuştur.²¹ Çalışmamızda, öğrencilerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği toplam puanı ile ailede kronik hastalık bu-

lunma durumu arasında bir ilişki bulunmuş olup, diğer değişkenler ile arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Ailede kronik hastalık bulunan öğrencilerin Koronavirüs Korkusu Ölçeği toplam puanları 18,46±6,52 iken bulunmayanların toplam puanları 15,94±4,37 olup, minimal düzeyde farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu istatistiksel fark ile birlikte öğrencilerin verdikleri açık uçlu cevaplar incelendiğinde; ailede kronik hastalığı olan (astım, kronik obstrüktif akciğer hastalığı vb.) ve ailesi ile birlikte yaşayan öğrencilerin hastalığı aile üyelerine taşımaktan korktukları ve bu yönde kaygı yaşadıkları düşünülebilir. Salgın sürecinde hastalara bakım veren tüm sağlık çalışanlarının hastalığı asemptomatik olarak, hastalarına, ailelerine ve topluma bulaştırma konusunda tedirginlik yaşadığı bilinmektedir.²⁶

Öğrencilerin BDÖ-24 toplam puan ortalamaları ve güvence, bilgi ve beceri, saygılı olma, bağlılık alt

boyutlarından aldıkları puanların yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, öğrencilerin lisans eğitimi boyunca öğrendikleri bakım kavramının önemini kavradıklarını ve olumsuz durumlarla karşı karşıya kaldıklarında bile bunu bakım davranışlarına yansıtılmamaya çalıştıklarını düşündürmüştür.

Ulusal alanyazında hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, öğrencilerin BDÖ-24'ten aldıkları toplam puan ortalaması $5,03 \pm 0,75$, ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları sırayla güvence boyutunda $5,05 \pm 0,80$, bilgi ve beceri boyutunda $4,98 \pm 0,82$, saygılı olma boyutunda $5,09 \pm 0,78$, bağlılık boyutunda $4,98 \pm 0,80$ olarak bulunmuştur.²⁷ Çalışmamızda, BDÖ-24 toplam puanının öğrencilerin yaş ve birlikte yaşanan kişi durumuna göre farklılık gösterdiği bulunmuştur. Literatürde hemşirelik öğrencilerinin bakım davranışlarının belirlenmesine ilişkin yapılan çalışmaların bazılarında yaş, cinsiyet, medeni durum, sınıf, aile tipi gibi sosyodemografik özelliklerinin bakım algılamalarını/davranışlarını etkilemediği bulunurken, mesleği isteyerek tercih etme, bakım alma ve bakım verme ile ilgili deneyim yaşama durumlarının bakım davranışlarını algılamalarını etkilediği belirlenmiştir.^{27,28} Konuyla ilişkili olarak incelenen diğer çalışmalarda ise yaş, cinsiyet, stres düzeyi, öğrenim durumu, sınıf gibi faktörlerin hemşirelik öğrencilerinin bakım davranışları ile ilişkili olduğu bulunmuştur.²⁹⁻³¹ Kam ve ark.nın hemşirelik son sınıf öğrencilerinin etik görüşlerini incelediği bir çalışmada, bakım görevinin yaş ve cinsiyet ile değiştiği, Türk ve ark.nın yürüttüğü çalışmada ise kadınların, sağlık meslek lisesi mezunlarının ve son sınıf hemşirelik öğrencilerinin BDÖ-24 puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.^{27,32} Çalışmamızda, öğrencilerin koronavirus korkusu ve bakım davranışları arasındaki ilişki incelenmiş, istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulgu, hemşirelik öğrencilerinin koronavirus korkusunun bakım davranışlarını etkilemediğini düşündürmüştür. Diğer yandan öğrencilerin hemşirelerin yaptığı bakıma ilişkin görüşleri göz önünde bulundurulduğunda; hasta ile

iletişimin ve temasın sınırlı olması, artan iş yükü, yoğun çalışma temposu, hemşire sayısının azalması, hastalara ayrılan sürenin azalması, koruyucu ekipmanla çalışma zorluğu, hemşirelerin hasta olma korkusu, ailelerine, yakınlarına ya da bakım verdiği diğer hastalara hastalığı bulaştırma korkusu, hastaların bulaş korkusu ile sağlık çalışanlarından uzak durmak istemeleri görüşlerinin bulunmasına rağmen kendi bakım davranışlarının etkilenmediği görülmüştür.

SONUÇ

Çalışmamızda, hemşirelik öğrencilerinin koronavirus korkusunun orta düzeyde olduğu ve bu durumun bakım davranışlarını etkilemediği bulunmuştur. Öğrencilerin BDÖ alt boyutlarından en yüksek puanı "güvence" ve "saygılı olma" alt boyutlarından aldıkları belirlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda, öğrencilerin bakım davranışlarına ilişkin farkındalık kazanmaları, pandemi döneminde klinik uygulama ortamlarının desteklenmesi, klinikte yer alan hemşirelik öğrencilerinin bakım davranışlarının nasıl etkilendiğine yönelik farklı örneklem gruplarında ve farklı yöntemlerle çalışmalar yapılarak, sorunların ortaya çıkarılması, tanımlanması, çözüme ilişkin baş etme stratejilerinin eğitim programları içerisine entegre edilmesi önerilmektedir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Bu çalışma hazırlanırken tüm yazarlar eşit katkı sağlamıştır.

KAYNAKLAR

- WHO [Internet]. [Erişim tarihi: 05 Nisan 2021]. WHO Coronavirus (COVID-19) Dashboard Overview. Erişim linki: [\[Link\]](#)
- Erdem İ. Koronavirüse (COVID-19) karşı Türkiye'nin karantina ve tedbir politikaları [Quarantine and precaution policies of Turkey against coronavirus (COVID-19)]. *Electronic Turkish Studies*. 2020;15(4):377-88. [\[Crossref\]](#)
- Yükseköğretim Kurulu [Internet]. Yüksek öğretim Kurulu Başkanlığı © 2021 [Erişim tarihi: 05 Nisan 2021]. Basın Açık İlaması. Erişim linki: [\[Link\]](#)
- Yükseköğretim Kurulu [Internet]. 2020 © Yükseköğretim Kurumları Dersleri [Erişim tarihi: 05 Nisan 2021]. YÖK Dersleri Platformu. Erişim linki: [\[Link\]](#)
- Yükseköğretim Kurulu [Internet]. [Erişim tarihi: 05 Nisan 2021]. Basın açıklaması; Asrın Küresel Salgını-Türkiye'nin Koronavirüsle Başarılı Mücadelesi "Yükseköğretim" Erişim linki: [\[Link\]](#)
- Galehdar N, Kamran A, Toulabi T, Heydari H. Exploring nurses' experiences of psychological distress during care of patients with COVID-19: a qualitative study. *BMC Psychiatry*. 2020;20(1):489. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
- Nowicki GJ, Ślusarska B, Tucholska K, Naylor K, Chrzan-Rodak A, Niedorys B. The severity of traumatic stress associated with COVID-19 pandemic, perception of support, sense of security, and sense of meaning in life among nurses: research protocol and preliminary results from Poland. *Int J Environ Res Public Health*. 2020;17(18):6491. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
- Aksoy YE, Koçak V. Psychological effects of nurses and midwives due to COVID-19 outbreak: The case of Turkey. *Arch Psychiatr Nurs*. 2020;34(5):427-33. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
- Sampaio F, Sequeira C, Teixeira L. Impact of COVID-19 outbreak on nurses' mental health: A prospective cohort study. *Environ Res*. 2021;194:110620. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
- An Y, Yang Y, Wang A, Li Y, Zhang Q, Cheung T, et al. Prevalence of depression and its impact on quality of life among frontline nurses in emergency departments during the COVID-19 outbreak. *Journal of Affective Disorders*. 2020;276:312-5. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
- Giménez-Espert MDC, Prado-Gascó V, Soto-Rubio A. Psychosocial risks, work engagement, and job satisfaction of nurses during COVID-19 pandemic. *Front Public Health*. 2020;8:566896. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
- Oliveira KKD, Freitas RJM, Araújo JL, Gomes JGN. Nursing now and the role of nursing in the context of pandemic and current work. *Rev Gaucha Enferm*. 2020;42(spe):e20200120. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)
- Turale S, Meechamman C, Kunaviktikul W. Challenging times: ethics, nursing and the COVID-19 pandemic. *Int Nurs Rev*. 2020;67(2):164-7. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
- Monforte-Royo C, Fuster P. Coronials: nurses who graduated during the COVID-19 pandemic. Will they be better nurses? *Nurse Educ Today*. 2020;94:104536. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
- Ahorsu DK, Lin CY, Imani V, Saffari M, Griffiths MD, Pakpour AH. The fear of COVID-19 scale: development and initial validation. *Int J Ment Health Addict*. 2020:1-9. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
- Satici B, Gocet-Tekin E, Deniz ME, Satici SA. Adaptation of the fear of COVID-19 scale: its association with psychological distress and life satisfaction in Turkey. *Int J Ment Health Addict*. 2020:1-9. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
- Wu Y, Larrabee JH, Putman HP. Caring Behaviors Inventory: a reduction of the 42-item instrument. *Nurs Res*. 2006;55(1):18-25. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)
- Kurşun Ş, Kanan N. Bakım Davranışları Ölçeği-24'ün Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması [Validity and reliability study of the Turkish version of Caring Behaviors Inventory-24]. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2012;15(4):229-35. [\[Link\]](#)
- Elsharkawy NB, Abdelaziz EM. Levels of fear and uncertainty regarding the spread of coronavirus disease (COVID-19) among university students. *Perspect Psychiatr Care*. 2021;57(3):1356-64. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
- Martínez-Lorca M, Martínez-Lorca A, Criado-Álvarez JJ, Armesilla MDC, Latorre JM. The fear of COVID-19 scale: Validation in spanish university students. *Psychiatry Res*. 2020;293:113350. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
- Nguyen HT, Do BN, Pham KM, Kim GB, Dam HTB, Nguyen TT, et al. Fear of COVID-19 scale-associations of its scores with health literacy and health-related behaviors among medical students. *Int J Environ Res Public Health*. 2020;17(11):4164. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
- Brouwer KR, Walmsley LA, Parrish EM, McCubbin AK, Welsh JD, Braidot CEC, et al. Examining the associations between self-care practices and psychological distress among nursing students during the COVID-19 pandemic. *Nurse Educ Today*. 2021;100:104864. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
- Aslan H, Pekince H. Nursing students' views on the COVID-19 pandemic and their perceived stress levels. *Perspect Psychiatr Care*. 2021;57(2):695-701. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
- Savitsky B, Findling Y, Erel A, Hendel T. Anxiety and coping strategies among nursing students during the COVID-19 pandemic. *Nurse Educ Pract*. 2020;46:102809. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
- Medina Fernández IA, Carre-o Moreno S, Chaparro Díaz L, Gallegos-Torres RM, Medina Fernández JA, et al. Fear, stress, and knowledge regarding COVID-19 in nursing students and recent graduates in Mexico. *Invest Educ Enferm*. 2021;39(1):e05. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
- Morley G, Sese D, Rajendram P, Horsburgh CC. Addressing caregiver moral distress during the COVID-19 pandemic. *Cleve Clin J Med*. 2020. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)
- Türk G, Adana F, Erol F, Akyıl RÇ, Taşkıran N. Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçme nedenleri ile bakım davranışları algısı [The Reasons for choosing the career of the nursing students and their perceptions of care behaviours]. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2018;7(3):1-10. [\[Link\]](#)
- Birimoğlu C, Ayaz S. Hemşirelik öğrencilerinin bakım davranışlarını algılamaları [Nursing students' perceptions of caring behaviors]. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 2015;2(3):40-8. [\[Link\]](#)
- Li YS, Yu WP, Yang BH, Liu CF. A comparison of the caring behaviours of nursing students and registered nurses: implications for nursing education. *J Clin Nurs*. 2016;25(21-22):3317-25. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)
- Li YS, Liu CF, Yu WP, Mills MEC, Yang BH. Caring behaviours and stress perception among student nurses in different nursing programmes: A cross-sectional study. *Nurse Educ Pract*. 2020;48:102856. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)
- Loke JC, Lee KW, Lee BK, Mohd Noor A. Caring behaviours of student nurses: Effects of pre-registration nursing education. *Nurse Educ Pract*. 2015;15(6):421-9. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)
- Kam JK, Chan E, Lee A, Wei VW, Kwok KO, Lui D, et al. Student nurses' ethical views on responses to the severe acute respiratory syndrome outbreak. *Nurs Ethics*. 2020;27(4): 924-34. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)